

РОЗВИТОК ВИРОБНИЧО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В роботі розглянуто спеціалізацію, кооперацію і концентрацію виробництва як основні шляхи розвитку виробничо-технічної бази автомобільного транспорту в сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: виробничо-технічна база, спеціалізація, кооперація, концентрація, автомобільний транспорт, автотранспортне підприємство, автосервісне підприємство.

Abstract

In the article considered specialization, cooperation and concentration of production as the main ways for the development of the production and technical basis of motor transport in modern conditions of management.

Keywords: industrial and technical base, specialization, cooperation, concentration, road transport, motor transport enterprise, service center.

В сучасних умовах господарювання України докорінним чином змінилася ситуація щодо основ системи експлуатації, технічного обслуговування (ТО) і ремонту (Р) рухомого складу. Зокрема змінилася форма власності автотранспортних підприємств (АТП), що призвело до появи значної кількості приватних перевізників та розукрупнення більшості АТП. Внаслідок цього рухомий склад таких перевізників розподілений в невеликих кількостях в різних місцях, де, як правило, відсутня достатня виробничо-технічна база (ВТБ), персонал, технології і організаційні структури, здатні забезпечити в конкурентному середовищі необхідні рівні працездатності своїх парків. Також, з переходом до ринкових відносин, з'явилася можливість вибору методів і форм ТО і Р з урахуванням економічної доцільності, тобто підприємства можуть виконувати ТО і Р власними силами, або силами автосервісних підприємств чи інших форм спеціалізованих виробництв. Тому для багатьох АТП стає доцільним використання саме останнього варіанта. Крім того компанії, що спеціалізуються на міжміських і міжнародних перевезеннях, також часто користуються послугами сторонніх підприємств при проведенні ТО і ремонту.

Однак деякі АТП, як правило досить потужні, розширюють у себе ремонтно-обслуговуючу базу, трансформуючи її в підприємство, що надає автосервісні послуги, з більшою, ніж для базового підприємства, програмою. По причині постійного посилення вимог до технічного стану автомобілів також підвищується попит на послуги спеціалізованих підприємств по ТО і Р автомобілів.

На основі аналізу літературних джерел [1-3] можна виділити два основних шляхи розвитку ВТБ в сучасних умовах. Перший шлях – вдосконалення традиційної структури ВТБ, тобто великих комплексних АТП і інших підприємств (підвищення рівня механізації, вдосконалення технології, організації, підвищення пропускної спроможності постів і дільниць, скорочення витрат на ТО і Р). Другий – шляхом спеціалізації, кооперації і концентрації виробництва ТО і ремонту, що забезпечують зміну самого характеру процесів, укрупнення програм, створення нових типів підприємств по ТО і ремонту. Другий шлях створює кращі умови для використання новітнього технологічного обладнання та технологій, інтенсифікації розвитку виробництва.

У світовій практиці автосервісу в даний час спостерігаються тенденції підвищення рівня спеціалізації і кооперації авторемонтних виробництв. Успіх підприємства на сучасному ринку визначається конкурентними перевагами послуг. Спеціалізація і кооперування сприяють поліпшенню цих переваг. Однак спеціалізацію і кооперацію не можна розглядати окремо від такого фактора, як концентрація виробництва. Проте досить складно встановити причинно наслідкові зв'язки між цими факторами.

Спеціалізація – це орієнтація виробництва на виконання певного виду обмеженої номенклатури робіт по ТО і ремонту рухомого складу, агрегатів, систем, що дозволяє ефективно застосовувати прогресивні технологічні процеси, продуктивне обладнання, кваліфікований персонал. На

автомобільному транспорті цей процес пов'язаний зі створенням для групи підприємств в територіальному управлінні або асоціації, а в перспективі і для регіону так званих централізованих спеціалізованих виробництв (ЦСВ), наприклад, щодо виконання ТО-2, ремонту ряду вузлів, агрегатів і механізмів, фарбування тощо.

Кооперування – це спільне виконання певних робіт або їх частин по ТО і ремонту рухомого складу двома або кількома підприємствами або виробничими підрозділами, що передбачає організацію між ними чітких технологічних, організаційно-управлінських, господарських та інформаційних зв'язків.

Концентрація – це об'єднання ВТБ, трудових та інших ресурсів для виконання робіт ТО і ремонту рухомого складу автомобільного транспорту. Як правило, концентрація ВТБ пов'язана з укрупненням автомобільних парків і створенням єдиної організаційно-управлінської структури підприємства.

З підвищенням концентрації виробництва в певних межах, а відповідно і вартості ВТБ, поліпшуються показники, що характеризують діяльність підприємства – продуктивність, собівартість, якість продукції тощо [1, 3]. Вартість ВТБ є в цьому випадку показником потужності підприємства.

За даними [4] для робіт більшої трудомісткості характерно більше покращання показників роботи підприємства, і серед них – прибутку. При цьому зростання прибутку буде вищим при виконанні особливо трудомістких робіт на станціях технічного обслуговування автомобілів великих розмірів. Тобто доцільність спеціалізації автосервісних підприємств на проведенні певних робіт зростає зі збільшенням складності і середньої трудомісткості одного автомобіле-заїзду.

Кооперування виробництва є необхідною передумовою підвищення рівня концентрації виробництва, тобто збільшення виробничої програми. Високий рівень концентрації виробництва дозволяє в свою чергу застосувати спеціалізацію виробництва [2]. Спеціалізація виробництва є формою прояву суспільного поділу праці і має на меті створення умов для інтенсивного росту продуктивності праці за рахунок впровадження високопродуктивного обладнання та передової технології [5]. Спеціалізація в свою чергу вимагає і сприяє розвитку кооперування виробництва. Можна спостерігати зв'язок (рис. 1) між розглянутими факторами.

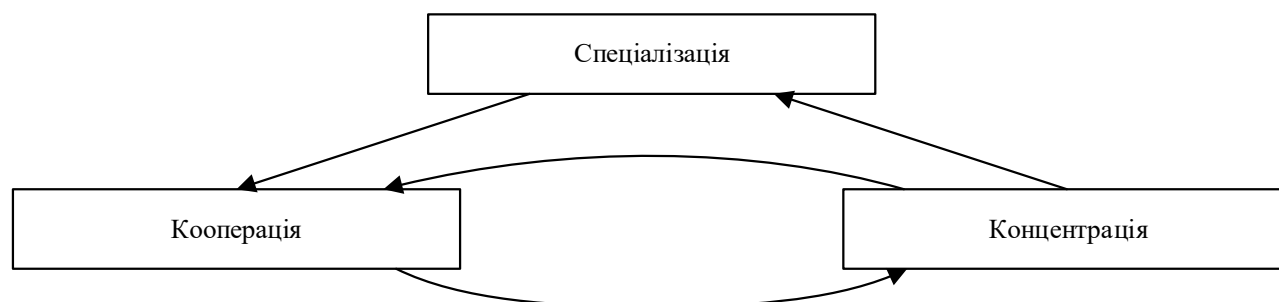

Рис. 1. Зв'язки між спеціалізацією, кооперацією і концентрацією виробництва

Прямий зв'язок між концентрацією і кооперацією виробництва, минаючи спеціалізацію, відображає те, що концентрація виробництва не завжди супроводжується його спеціалізацією. У цьому випадку концентрація стимулює розвиток кооперації виробництва. Тому можна сказати, що спеціалізація виражається в усе зростаючій концентрації виробництва.

Масштаби концентрації виробництва визначаються наявними двома тенденціями в розвитку підприємств. Одна з них полягає в зростанні концентрації виробництва, проявляючись у збільшенні розмірів підприємств. Це зумовлено як розвитком внутрішньої кооперації, так і економічними причинами. Самі розміри підприємства виступають джерелом економічних переваг. Великі підприємства, використовуючи найновішу техніку і передові методи виробництва, мають перевагу в організації. Також великі обсяги виробництва приводять до зниження витрат, доступу до ресурсів по кращим цінам, дозволяють залучати найбільш висококваліфіковану робочу силу та проводити більш гнучку цінову політику.

Друга тенденція полягає в протидії зростанню розмірів підприємств. Падіння загальної ефективності в результаті зростання витрат управління, бюрократизації і зниження результативності підприємницької функції ставлять бар'єр на шляху збільшення масштабів виробництва. Суттєвою проблемою для великого підприємства є втрата необхідної в ринкових умовах гнучкості. І хоча ця проблема певною мірою може бути подолана такими шляхами:

- розширенням господарської самостійності структурних підрозділів у вигляді роботи на ринок;
- демократизацією управління в формі делегування частини повноважень підпорядкованим підрозділам;
- підтримання високих стимулів через «участь у прибутках».

Таким чином головним завданням керівництва є підтримання оптимальних розмірів підприємства в умовах спеціалізації і кооперації виробництва, що забезпечують його ефективне функціонування.

Висновки

Диверсифікація АТП, їх розукрупнення, розвиток малого підприємництва призвели до урізноманітнення парків і зосередження значної кількості автомобілів на малих за розміром підприємствах, які не мають власної ефективної ВТБ. Забезпечення ефективного виконання ТО і Р в сучасних умовах (конкуренція, посилення вимог до якості) і інших організаційних принципах, призводять до того, що найбільш перспективними шляхами розвитку ВТБ стають спеціалізація, кооперація і концентрація виробництва, які при раціональному підході створюють передумови для збільшення ефективності виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кузнецов Е. С. Производственная база автомобильного транспорта: состояние и перспективы / Е. С. Кузнецов, И. П. Курников. – М. : Транспорт, 1988. – 231 с.
2. Техническая эксплуатация автомобилей : Учебник для вузов. / [Е. С. Кузнецов, А. П. Болдин, В. М. Власов и др.]. ; [4-е изд., перераб. и дополн.]. – М. : Наука, 2001. – 535 с.
3. Курников И. П. Развитие производственно-технической базы АТП : [учеб. пособие] / И. П. Курников. – К. : УМК ВО, 1991. – 80 с.
4. Фастовцев Г.Ф. Автотехобслуживание.– М.: Машиностроение, 1985. – 256 с., ил.
5. Дехтеринский Л.В. Концентрация и специализация производства: Учеб. пособие / Л.В. Дехтеринский, В.И. Карагодин. – М.: МАДИ, 1980.– 85 с.

Смирнов Євгеній Валерійович – канд. техн. наук, старший викладач кафедри автомобілів та транспортного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: zhekasmirnov@vntu.edu.ua

Smyrnov Yevhenii V. – PhD (Eng.), Senior Lecturer of the Department of Automobiles and Transport Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: zhekasmirnov@vntu.edu.ua